

EEN EXPERIMENT MET DUINBEHEER IN NW-ENGELAND

Het beheersplan voor de Sefton Coast

De Sefton Coast is een breed duincomplex, gelegen tussen de estuaria van de riviertjes de Mersey en de Ribble in Noordwest-Engeland. Sinds het midden van de 19e eeuw, toen de spoorwegen ontwikkeling en voorspoed in het gebied brachten, zijn grote stukken van het duingebied verdwenen of aangetast door woningbouw, bebossing, ontzanding en intensieve recreatie. Ondanks deze verliezen is de Sefton Coast in grootte nog steeds het vierde duingebied van het Verenigd Koninkrijk, en in wetenschappelijk opzicht één van de belangrijkste.

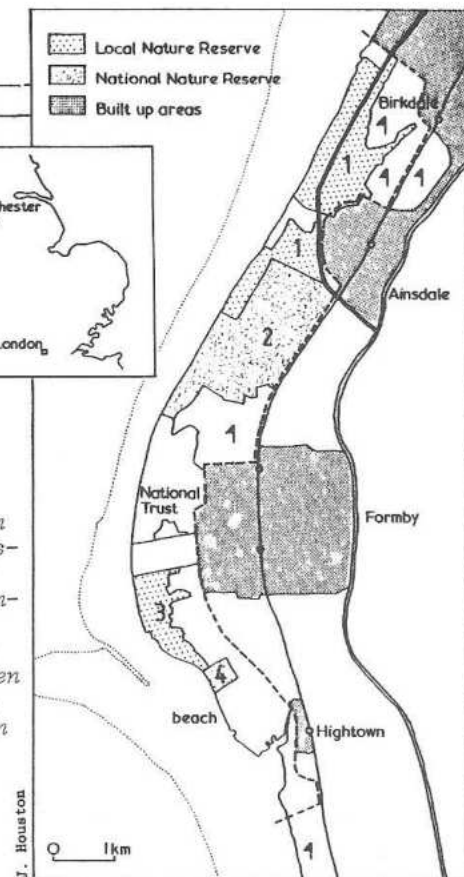
door JOHN HOUSTON

In 1965 werd het Ainsdale Duinreservaat ingesteld als Nationaal Natuurreservaat om ruim 500 ha onaangetast duinterrein te beschermen, maar er kon geen speciale bescherming gegeven worden aan buiten het reservaat gelegen duingebieden, waar problemen van slecht beheer en te intensief gebruik bleven bestaan.

In de zeventiger jaren werd echter een nieuwe aanpak voor het landschapsbeheer in Engeland en Wales nagestreefd door de Commissie voor Landschapsbescherming (Countryside Commission), een door de overheid ingestelde commissie. Proefnemingen in hoger gelegen gebieden, kustgebieden en stadsranden toonden aan dat veel kleinschalige problemen in het landelijk gebied met succes opgelost konden worden door het ontwikkelen van een integraal beheersplan voor elk gebied. Het succes van elk project zou voor een groot deel afhangen van de projectleider ('project officer'), wiens rol zou zijn het bemiddelen tussen de verschillende eigenaars en het bevorderen van praktisch beheerswerk in het ter-

John Houston is als 'Project Officer' verantwoordelijk voor het tot stand komen van een beheersplan voor de duinen langs de Sefton Coast, in Noordwest Engeland.

In Engeland staat duinbehoud nog in de kinderschoenen en er is dan ook nog maar weinig onderzoek t.b.v. duinbeheer verricht. John heeft zich daarom o.a. in Nederland georiënteerd. In juni 1983 bezocht hij ons land om door middel van terreinbezoeken en gesprekken meer te weten te komen over bescherming en beheer van de duinen. Zijn bevindingen heeft hij vastgelegd in een rapport dat elders in dit nummer wordt besproken.

Figuur 1. Het gebied van het Sefton Coast beheersplan. Binnen de streepjeslijn liggen de volgende natuurreservaten:

1. Ainsdale en Birkdale Hills; 2. Ainsdale duinen
3. Ravenmeols; 4. Cabin Hill. Golfterreinen zijn aangegeven met 1.

rein. Met steun van de Countryside Commission werd in 1978 het Beheersplan voor de Sefton Coast opgesteld en werd in 1979 een projectleider aangesteld.

Het beheersplan is er in geslaagd twee plaatselijke overheden, diverse natuurbeschermingsinstanties, een groot aantal landeigenaren en particuliere organisaties bijeen te brengen om gezamenlijk een beheersplan voor het gehele duingebied op te stellen. Het beheersplan omvat een grote verscheidenheid aan onderwerpen, voorziet in een werkprogramma en wordt om de twee jaar herzien. Het doel van het plan is ten eerste het beschermen van natuur en landschap van de duinen en ten tweede het, waar mogelijk, ruimte bieden voor recreatie.

NATUURBEHOUD

De duinen van Sefton zijn voor het natuurbehoud van nationaal belang en zijn misschien wel het beste voorbeeld van een kalkrijk duincomplex in Noordwest-Engeland.

Het meest opvallende kenmerk van de duinen is de grote waterrijkdom; er zijn meer dan 200 vochtige valleien, die in totaal minimaal 60 ha beslaan. De valleien vormen botanisch gezien het meest gevarieerde biotoop en typische duinvalleisoorten als Parnassia, Vleeskleurige Orchis, Moeraswespenorchis en Rondbladig Wintergroen, komen in het hele duingebied algemeen voor. Daarnaast komen er nog 12 soorten orchideeën voor, waaronder in grote aantallen de landelijk zeldzame Duinwespenorchis (*Epipactis dunensis*). Van speciaal belang zijn de flinke populaties van de Rugstreeppad en de Duinhagedis welke beide bedreigde, wettelijk beschermde

soorten zijn in het Verenigd Koninkrijk.

In het algemeen is er een tendens tot het dichtgroeien van valleien, terwijl steeds minder nieuwe valleien ontstaan en dominantie optreedt van struwelen (Duindoorn, Berk, Populier) in landinwaarts gelegen gebieden. Verstuivingen komen veel voor en waar het stuivend zand geen probleem vormt, kan het merendeel zich ongestoord ontwikkelen. Kaal zand wordt als een belangrijk biotoop beschouwd en in sommige gevallen wordt verstuiving actief bevorderd.

Tegen 1984 was 800 ha van het totale duingebied van 1500 ha bestemd als natuurreservaat. Het overige gebied omvat land dat eigendom is van de National Trust, golfbanen, een militaire schietbaan en particuliere terreinen.

REKREATIEDRUK

De Sefton Coast ligt binnen het bereik van zo'n 5 miljoen mensen, voornamelijk uit de steden Liverpool en Manchester, en er wordt geschat dat jaarlijks ongeveer 1 miljoen mensen de kust bezoeken. Gelukkig trekt de badplaats Southport met zijn stranden en boulevards veel bezoekers, maar er liggen in de duinen ook drie drukbezochte gedeelten. Ongeremde recreatiedruk sinds het begin van deze eeuw heeft geresulteerd in grote gebieden zonder vegetatie en de verstuivingen die daardoor ontstonden veroorzaakten ernstige schade. In 1977 werd een grootscheeps duinherstelplan werd gelanceerd, waarbij gebruik gemaakt werd van kortlopende werkverschaffingsprogramma's van de overheid voor werklozen. Het plan voorzag allereerst in het inrasteren en opnieuw beplanten van zo'n 20 ha sterk geërodeerde duinen en het kan nog wel 5 tot 10 jaar duren voor het project klaar is. Aangezien de duinerosie in eerste instantie veroorzaakt was door het ontbreken van geleiding en controle van het publiek, is in het beheersplan veel aandacht besteed aan de vormgeving en plaatskeuze van parkeerplaatsen, aanleg van brede voetpaden en "boardwalks" en het

plaatsen van hekken en borden bij de herstelwerkzaamheden. Voor de meeste vakantiegangers vormen het strand en de duinen van oudsher een eindeloos speelterrein, maar door voorlichting en educatie zien steeds meer bezoekers de noodzaak van beheerswerk in en blijven op de daarvoor bedoelde paden. Het belangrijkste probleem in afgelegen duingebieden was dat bezoekers er verdwaalden en daarom de duintoppen beklommen, teneinde zich te kunnen oriënteren. De problemen met duinerosie konden hier opgelost worden door bewegwijzerde paden aan te leggen (zonder verharding) die hoofdzakelijk door de duinvalleien lopen, maar voldoende variatie bieden zodat bezoekers er graag gebruik van maken.

DE RUGSTREEPPAD

De toegenomen erosie als gevolg van de recreatiedruk bevordert echter ook de vorming van nieuwe valleien. Nieuw gevormde valleien, zonder enige begroeiing, vormen een belangrijke biotoop voor de Rugstreeppad. De Sefton-duinen bezitten de grootste populatie rugstreeppadden van Groot-Brittannië (geschat op 10.000 volwassen dieren).

Extreem lage waterstanden in het midden van de zeventiger jaren maakten echter een reddingsoperatie noodzakelijk en met steun van het Wereld Natuur Fonds werd een serie poelen gegraven om open water te creëren ten behoeve van de voortplanting. De poelen werden allemaal uitgegraven in begroeide valleien en waren gedurende enkele jaren uiterst succesvol, maar nu zijn deze poelen in het algemeen te diep, te koud en te dicht begroeid om voortplantingsactiviteiten van de Rugstreeppad mogelijk te maken. Vervolgonderzoek toonde aan dat slechts 40% van de rugstreeppadden van Ainsdale steeds weer naar dezelfde broedplaats terugkeert en van volwassen dieren is bekend dat zij in een jaar soms wel 2 km trekken om een nieuwe poel te vinden.

Aanleg van 2 m brede paden naar het strand

"Boardwalk" door een vochtige duinvallei bij Ainsdale als onderdeel van een natuurpad

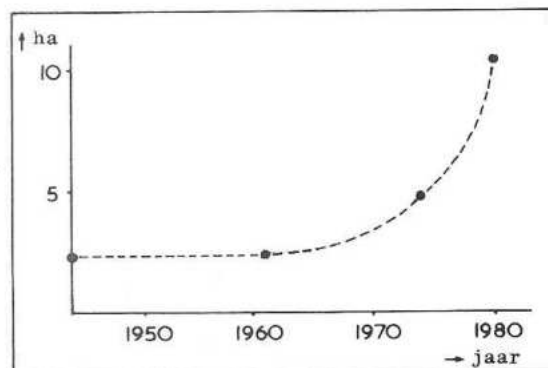
J. Houston

Het ziet er naar uit dat rugstreep padden in staat zijn om elke willekeurige nieuw gevormde poel te gebruiken (en het gebruik ervan zeker te stellen door hun luide gekwaak), terwijl de Gewone Pad soms wel 5 jaar nodig heeft om zich te vestigen in een nieuwe poel.

Deze gegevens hebben de vormgeving en plaatskeuze voor nieuwe broedpoelen beïnvloed. Mechanisch uitdiepen wordt nog steeds toegepast, maar in het algemeen worden er jaarlijks slechts 1 à 2 nieuwe poelen gegraven (vergeleken met 38 in 1976/77). Alleen jonge valleien, waarin rugstreep padden een broedpoging hebben gedaan of waarin zij waarschijnlijk zouden gaan broeden, worden 0,5 tot 1 meter uitgediept. Elke poel is misschien 5-10 jaar produktief, maar mettertijd zal zich er een natuurlijke valleivegetatie ontwikkelen. Het beheersplan omvat een lange termijn-plan voor het behoud van de Rugstreep pad in het hele duingebied, en elk jaar wordt het broedsucces nauwkeurig gevolgd.

DE DUINDOORN

Een probleem in veel duingebieden is de aanwezigheid van agressieve duindoornstruwelen. De duindoorn -in sommige duingebieden van Groot-Brittannië een inheemse plant- werd in de 19e eeuw in de Sefton Coast geïntroduceerd om de duinen te helpen vastleggen. De duindoorn is een ernstig probleem geworden sinds de konijnenpopulatie in de vijftiger jaren door myxomatose werd gedecimeerd en de duindoorn zich als gevolg daarvan in veel valleien kon uitbreiden, een uitbreiding die nog bevorderd werd door de lage waterstanden in de zeventiger jaren (zie figuur 2).

Figuur 2. Verspreiding van Duindoorn in Birkdale.

In het algemeen wordt de duindoorn verwijderd door met de hand te kappen, waarna de wortels afsterven, maar in Birkdale Hills werd in 1984 gebruik gemaakt van een bulldozer om in totaal een halve hectare van struweel te ontdoen. Als dit succes blijkt te hebben zal het project de komende jaren worden voortgezet om de uitbreiding van dit struikgewas en het verdrogen van de valleien tot staan te brengen.

Alleen duindoornstruwelen die langs de

J. Houston

Mechanische verwijdering van Duindoornstruwelen

randen van vochtige valleien groeien worden verwijderd en door de hoge waterstand is er zelden sprake van nieuwe uitbreiding. Na het kappen kan het vrijkomen van nutriënten een explosieve groei van Watermunt en Waternavel veroorzaken, maar dit duurt meestal slechts een paar jaar.

In één geval groeide 4 jaar na het kappen van een struweel de Vleeskleurige Orchis massaal in de herstelde vallei-vegetatie. Het af en toe gebruik maken van zware machines in de duinen kan gunstig zijn voor bepaalde soorten. In één vallei bijvoorbeeld werd de Brede Duingentiaan voornamelijk aangetroffen op die plekken in de vegetatie waar een bulldozer had gereden.

ONDERZOEK

Een verminderde begrazing sinds de vijftiger jaren heeft ertoe geleid dat veel valleien dichtgegroeid zijn, met hoogopgeschoten Kruipwilg of met binnen-dringende struwelen.

In Groot-Brittannië bestaat er daarom momenteel onder de beheerders van reservaten grote belangstelling voor experimenten met verschillende methoden om valleivegetaties te verjongen door maaien, begrazen of afplaggen. In dit kader is het werk dat verricht wordt in Voorne, het Zwanenwater en elders in Nederland van bijzonder belang.